

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtileta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtileta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 22. avgusta 1866. ~

Gospodarske stvari.**Pisma do naših gospodarjev.**

Piše Fr. Povše.

(Dalje.)

2.

Nekaj o izboljšanju zemlje in o gnoji.

Mnogo je zemlje, ktera ni še obdelana. Vzrok tega je, da je lega neugodna, ali da je gospodar sam kriv. Mnogo zemlje leži puste, ktera bi se lahko popravila tako, da bi od nje mnogo dobička imeli. Res so sicer tudi vzroki, kateri ne pripusté, da bi tako zemljo lahko izboljšati mogli. Tako so klimatične (podnebne) razmere, ktere ovirajo izboljšanje zemlje.

Nektera polja so zelo suha; ako lega ovira, da je prid od njive majhen, bo znabiti mogoče, da bomo krog njive tako imenovano „živo mejo“ nasadili. To pomaga, da veter ne more tako močno zemlje sušiti, in tudi je v taki zabrani rôsa večja. Nekteri travniki so suhi; ako je lega dobra, tako sicer, da nam je mogoče, vode napeljati, bomo gotovo dobro opravili, če vodo po travniku napeljemo. Koristni so tudi logi, kateri ovirajo, da veter ne brije čez polje. Treba je, da take loge prav nasadimo. Tam, kjer posebno severni-zahodni veter piha, je umno, da loge in mejo nasadimo od južno-zahodne do severno-izhodne strani. Ako hočemo loge napraviti, moramo drevesa nasaditi, ktera hitro rastejo. Tako postavimo: vrbo, jagnjed, hojo, akacijo, javor. — Neko škodo sicer napravljajo žive meje, ker mnogo tičev se zbira na mejah, kateri škodujejo, a vendar tudi koristijo, ker črve pokončujejo; sneg na taki njivi tudi dalje leži; torej le tam, kjer je zemlja posebno suha, nasadimo loge in žive meje, da tako oviramo veter, ki zemljo posebno izsuši.

Mnogo njiv in travnikov je premokrotnih. Tudi temu se dá pomagati, in to uči drenaža. Da je drenaža v resnici koristna in da najboljši in umniš kmetovavci v raznih deželah drenažijo in kako da moremo drenažiti, so nam že mnogi možje knjige podarili; tako priporočam knjigo: „umno kmetovanje“ od gosp. Zalo-karja, ki v tej knjigi tudi o drenaži podučuje. Tudi „Novice“ so v prejšnjih letih prav natanjčen poduk dale o drenaži, to je, o položenji podzemeljskih ceví.

Mnogo zemlje je puste, z grmovjem obraščene. Ako smo umni gospodarji, bomo pogledali, ali bi ne bilo mogoče to zemljo koristno predelati. Če vidimo, da je zemlja dobra, bomo grmovje posekali, posušili in sežgali in ledino izorali. Na takih novinah dobro raste proso.

Nektere njive so prebogatelovičine zemlje ne-ktore prerrevne; vse to se dá popraviti. Če je njiva posebno ilovičina in premokrotna, moramo, ako jo ho-

čemo popraviti, drobnega peska, cestnega blata na njo napeljati. Zemlja bo potem rahla. Če je pa zemlja suha, peščena, tedaj je dobro, da obilo ilovičine zemlje na njo napeljamo. Dobro je in koristno, včasih izprazniti bajaranje, ki so bogati raznih gnojnih delov; dobro je tedaj, da tako zemljo in gnoj ravno na peščene suhe njive izvozimo.

Ko smo zemljo izboljšali, potem ne smemo pozabiti, da jo je treba tudi dobro in pridno obdelovati. Zemlja veli, da jo moramo dobro obdelovati, in resničen je prigovor priprostega možaka, da zemlja pravi: „obdeluj ti mene, če ne, bom jez tebe.“

(Dalje prihodnjič.)

Naprej kmetijstvo!**Iz Poddrage na Ipavskem. A. Ž.**

Ravne in lepe ceste zelo pospešujejo vsestransko trštvo; one so pravi vir blagostanja in prava pospeha vsestranske omike, ktere koli dežele, ktere koli kraja. Kamorkoli se ozremo, vidimo, da so ljudje premožni in zadovoljni v taci krajih, v taci deželah, v kterih trštvo lepo cvetè. Vidimo pa tudi, da so taki ljudje na visoko stopnjo omike prispeli, pri kterih se trštvo čedalje bolj razvija. Kdo mi je kos zanikati, da kraji, v ktere kupci pogostoma po izdelkih popraševati hodijo, v duševnem in materijalnem obziru bogaté? Kraji pa, kateri niso v stanu svojih pridelkov zaradi pomanjkanja lepih cest in potov, ali zaradi slabih izdelkov v denar obrniti, trpé veliko uboštvo v materijalnem in vsled tega tudi v duševnem obziru. V materijalnem zavoljo tega, ker nihče po pridelkih ne poprašuje ali pa le malo, — v duševnem zaradi tega, ker ni za pospešek vsestranske omike potrebnih materijalnih moči, ker je tedaj vsled pomanjkanja penezov pot do omike popolnoma zaprta. Kjer kupci le prepičlo zaradi grdih in nevarnih cest kak kraj obiskujejo, ondi se pridelki in izdelki večidel pol zastonj prodajati morajo, da najdejo kupca. Tak kraj ima tedaj dohodkov malo, stroškov pa veliko. Tak kraj mora obožati, v kterem se dohodki ne morejo meriti s stroški, ali kjer so stroški desetkrat večji kakor dohodki.

Naša prva skrb mora tedaj biti, ako hočemo zadovoljno živeti in si kaj opomoči, da jo tako dalje pripravimo, da se vsaj dohodki meriti morejo s stroški, ako jih še presegati niso kos. Pa če je le v naši moči, vrnajmo tako svoja opravila, da bode trud obilno poplačan, da nam bode tedaj mogoče pri vseh stroških vendar še kakošen belič prihraniti.

Da dospemo tedaj do blagostanja in po blagostanji do večje omike, treba je najprej za lepo izpeljane, kar koli mogoče ravne ceste in poti skrbeti. Kaj nam pomaga zlato v breznu, ako ne more živa duša

do njega? Kaj pomagajo kakemu kraju najboljši vinski ali drugi pridelki, ako jim je pot za izvaževanje zaprta?

Druga naša skrb mora biti, da naši pridelki in izdelki se meriti (konkurirati) morejo z zunanjimi, s tujimi, to je, da jih tujemu blagu enake napravljamo. Ne smemo se tedaj o tem trdovratno vesti po svoji glavi, ampak ozirati se moramo pri izdelovanju in pri pridelovanju na tuja ljudstva, kako ona enako blago pridelujejo in izdelujejo. Ako beremo ali slišimo v kakem kraju, kako se ta in ta reč bolje in v večji meri pridelati dá, moramo se v prihodnje po tem nasvetu ravnati, ne pa vsa nasvetovanja, vsa prizadevanja učenih, praktičnih mož v nemar puščati. Al žalibog! da se še dandanes ljudstvo kaj malo ali celó nič na enaka nasvetovanja in živa priporočanja praktičnih mož ne ozira. Ljudje ne premislijo, da se časa koló v eno mér vrtí, ter da se časi spreminjajo, in da bi se morali tudi mi ž njimi spreminjati, ako nočemo v materialnem in duševnem obziru, v svojo lastno nesrečo zaostajati. Vrvanjmo tedaj vsa svoja djanja po duhu novega časa in razbimo piškovo staro kopito. Da bi le poskusili, kakor se nam od vseh strani živo priporoča, potem bi že šlo; al vsak gode staro pesem in pravi: „moj stari oče so me tako učili, naši dedje so tako delali in so dobro živeli; po njih se moramo ravnati.“ Tako besedujejo taki, ki ne pomislijo, da za časa očetov bilo je drugače, dandanes da je zopet drugače, ker svet od leta do leta bolj napreduje in marsikaj pričenja, česar si dedi naši še domišljali niso. Ako se hočemo kake reči navaditi, moramo jo poskusiti; saj tudi cel svet na poskušnji stoji! Ako tedaj kje beremo ali slišimo, kako se več let hranljivo izvrstno vino napravlja, moramo poskusiti; vsaj dostikrat poskušnja ne stane družega ko le trud in čas. Ako vidimo, da so po pameti izpeljane lepe ceste in poti kakemu kraju do blagostanja pomagale, delajmo tudi mi nove ceste in popravljajmo stare, da bomo zamogli svoje pridelke in izdelke križem po svetu izvaževati. (Kon. prih.)

Národno-politične stvari.

Kje naj bo prihodnja meja med Avstrijo in Italijo? Soča ali Taljament?

⊙ — V Gorici 13. avgusta.

Ne verjamem sicer, da bodo Italijani naših goriških (to je, ilirskih) Lahov ob Soči pogrešali, saj so se unidan sami prepričali, da naši Lahi niso še godni za njih zobe, ker so pred njimi bežali; pa tudi to nam ne gré v glavo, da se mislijo naši diplomatje na Taljament opreti. Prepustili smo Italijanom pèsmarkota (krilatega leva sv. Marka) celega, pustimo jim tedaj tudi rep; kajti ta bi nas utegnil še hudo švigati. Kar nas Slovence ta reč zadeva, imamo se bolj bati Taljamenta kot Soče. Gorjé nam, če videmski okraj med Palmo in Taljamentom, med Vidmom in morjem z goriško grofijo združijo. Ni jih v vsi Italii hujih protivnikov Avstrije in vsega, kar po njej diši, kot so večidel Videmci; znebimo se jih toraj raji danes kot jutri; rovarij bi ne bilo nikdar ne konca ne kraja. In česa bi imeli pa še goriški Slovenci pričakovati? Posebne provincije med Palmo in Taljamentom bi ne bilo vredno napraviti; toraj bi Videmce z našo deželo združili; potem pa bi imeli Lahi Slovincem nasproti brž ko ne večino. Naše geslo mora biti: Naj svetli cesar pod imenom Benečije ne manj, ampak več ko more tistih elementov oddá, kateri so bili vzrok dosedanjih homatij. Cesar mi želimo in potrebujemo je ljubi mir, sploh, in zlasti z našimi so-

sedi. Da bi bil Taljament za Avstrijo in njej zveste Primorce osodepolna meja, tega sem tako preverjen, da, ko bi se mi alternativa zastavila: „Soča ali Taljament?“ bi jaz raji za Sočo s tem pogojem glasoval, da bi se — ker se že Lahi na princip narodnosti opirajo — po narodnosti meja potegnila, namreč od morja do železničinega mosta med goriško postajo in Ločenigom Soča, potlej pa podnožje slovenskih Brd od Ločeniga čez Karmin (Cormons) do Nadiže pri Čividadu, potlej naj gori proti severju Nadiža mejo dela. Po tem takem bi spadlo pod nas nekaj benečansko-slovenskih far in meja bi ne bila tako nerodna kakor sedaj, ko imamo, brž za Tminom mejo in prav čuden benečansk kot. Zgubili bi pa vsled take razdelitve, se ve da, vse ilirske Lahe razun tistih, ki so na levem kraju Soče v mestu Gorici in v nekdanjem benečanskem okraji (têritorji) od Tržiča (Monfalkona) do morja. Pa Bog ne daj, da bi nam naši Lahi očitali, da se jih hočemo iznebiti; mi se ne poganjamo za to mejo; ampak nasvetovali bi jo kot manjše zeló, samo v tem primeru, ko bi Italijani, bodi-si na kar koli oprti, do Soče silili, in ko bi se naši diplomatje te meje celó ubraniti ne mogli. Od železničinega mosta goriškega naprej proti Koroškemu pa ne more Soča po nikakem meji biti, kajti saj bi še ceste na Koroško ne imeli. Sedanja cesta iz Gorice čez Predél na Koroško drži od Kanala naprej na desnem — toraj eventualno italijanskem — bregu Soče, kar je že samo po sebi velika nerodnost, tudi ne gledé na sitnosti, katerim bi bila mala in velika kupčija podvržena. In to naši očetje še iz francozkih časov dobro pametijo. Nektere vasi na Bovškem so bile za Francozov tako razcepljene, da so stanovavci iste vasi nekteri v Čividadu morali hoditi pravice iskat, nekteri pa v Tmin. O raznih družih neprilikah nočem govoriti. — Če tedaj ne Soče ne Taljamenta nočete, s katero mejo bi se pa vašim željam ustreglo? boste uprašali. S sedanjo ob Idrii — mutatis mutandis! Spremembe pa želimo te, naj bi vsaj od Čividada proti goram Nadiža bila meja (namesti Idrije). Slišimo, da misli naša vlada na vsaki način tudi Palmo obdržati. Tudi prav. Saj peščica Lahov palmske okolice bi menda ne Avstrii, ne Slovincem nadleg ne delala.

O prihodnji uravnavi slovenskih dežel.

Iz Gorice smo prejeli sledeči zeló važni dopis:

⊙ V Gorici 17. avgusta.

Rim, Pariz in — Karmin! Tako smo nedavno v nekem dunajskem časniku brali, češ, da ta 3 mesta so — rekel bi — kovačija najnovejše zgodovine, da so kraji, kjer se pletejo in godijo reči, ki svet preobrazujejo. Namesto „Karmina“ pa denimo raji Gorico, kajti, kar je general Möring z laškim generalom Pettiti-om v Karminu govoril in kar je v nedeljo 12. julija t. l. ob 6. uri zvečer dognal, je bilo vse popred v Gorici — v glavnem stanu nadvojvoda Albrehta — zmenjeno in naročeno. Gorica se je skoz nekaj tednov malo da ne s častjó zgodovinske pomenljivosti ponašala; bila je središče silovitih vojskinih priprav, kakoršnih nismo tukaj na pragu italijanskih vrat še nikdar doživeli, pa tudi takošnih, kakoršnih je malo katero drugo mesto kedaj skupaj videlo.

Človek bi skor ne veroval, da je res, kar se je 3. julija t. l. pri Kraljičinem gradcu na Českem zgodilo. Še niso preroške črke A. E. I. O. U. obledele; še je Avstrija svoji nalogi kos, samo da — samo da spregledajo vsaj zdaj enkrat tam gori na Dunaji in da spoznajo, kodí daj je treba voziti, in kakó krmiti, da se jim državni voz vnovič in tù gotovo za vselej ne zvrne.

različen; tako je gnoj od dobro rejene živine boljši kot od slabo rejene. Živali, ktere zrnje dobivajo, napravijo tudi boljši gnoj. Tudi starost živine je vzrok, da je gnoj boljši ali slabejši. Gnoj mlade živine je zelo reven na fosforji, ali ga celó nič nima, ker ga mlada živina potrebuje, da ji kosti, ktere so le mehke, trdneje postanejo.

Dober in gorak gnoj je konjšček; priporoča se posebno za mrzlo zemljo. Vroč gnoj je tudi ovčjek, za mrzlo zemljo dober. Zelo voden in mrzel gnoj je svinjski gnoj. Posebno dober in močan gnoj je kuretnjek, a sam je še prevroč. Gnoj živinski sam bi bil prevroč, treba mu je podloge. Pripravna podloga je slama, praprot itd. Koristna in potrebna podloga je ilovica, ktera obrani odtok živalske vode, ktera ima veliko ceno.

Dobra podlaga je gnoju slama. Umni in skušeni gospodarji menijo, da je treba stelje na dan 5 funtov slame enemu konju, 4 funte enemu govedu. Treba je, da imamo gnojišče umno narejeno. Da bi se kmetje kedaj spametovali o napravi gnojišč! gnojišče naj bode vselej blizo in na senčni strani hleva; treba je, da je blizo gnojišča tudi jama, ktera služi, da se izteka gnojnica v njo. Dragi naši kmetovavci! ravno pri nas je, žalibog! slaba navada, da na gnojnico ne pazimo in njene vrednosti ne cenimo. Iz česa je pa gnojnica, vprašam; gotovo iz gnoja; gnoj pa ima v sebi redivni sok, in ravno ta se izteka! Povsod obdelujejo umni kmetovavci gnoj na gnojišči z gnojnico, ker ravno po tem djanji gnoj ostane pri svoji moči. Kakošno naj bode gnojišče? Prostor gnojišča more biti globok kake tri čevlje; dno in strani morajo biti z ilovico obdelane, da se ne pogubi gnojnica. Gnoj ne bodi visokeji nametan kot 4 čevlje; naj bode dobro pohojen. V nekterih deželah krog gnojišča nasajajo drevesa, da je senca, da ne morejo solčni žarki gnoja izsušiti; nekteri še celó lepo slamnato kito krog gnoja denejo. Vse to kaže, da je gnojišče kinč kmetijam. — Kako veliko more gnojišče biti? To se ravna po številu živine; umni kmetovavci priporočajo 65 čevljev na dolgo in široko za eno goved.

Da se mnogo gnoja pogubi, priča nam skušnja, ktero so učitelji umnega kmetovanja v Hohenheimu napravili, da v enem letu na kupu, na katerem je bilo v začetku leta 143 centov gnoja, se ga je 76 centov izgubilo, torej več kot polovica. Umno je, da po gnoji večkrat potresemo gipsa, ali da v gnojnico vržemo zelenega vitrijola, ki je kemična zveza železa z žvepleno kislino, in da potem, ko je ta vitrijol raztopljen, ga polijemo po gnoji. Amoniak in drugi deli redivni potem ne izginejo iz gnoja. Gnoj zato ne smrdi več, ker zeleni vitrijol je zvezal bežljive redivne drobce, ki bi se sicer v zrak pogubili.

Ako ima gospodar goveji in konjski gnoj, mora konjski gnoj lepo razdeliti med goveji.

Koliko gnoja je treba na en oral njive, ni zmiraj enako. Umno je, da debelo zemljo močno, pa ne velikrat, suho zemljo malo pa večkrat gnojimo.

Omenil sem tudi od človeškega blata, da je posebno dober gnoj. Tudi ta gnoj mi premalo cenimo. Da je posebno koristen, to vejo vsi kmetovavci, kteri po mestih pobirajo sekretnico in visoko cenijo ta gnoj, ker so prepričani, kako da je dober in koristen. Na kmetih večidel ga pa zanemarjajo, in namesto da bi ga peljali na njive in od njega korist dobivali, ga dajo ležati na prostorih, kjer okó človeško žali. To je neumno v gospodarskem oziru, pa je tudi nesnažno ravnanje, ktero bi se moralo ostro prepovedati. Umni kmetovavec ljubi čednost in jo mora ljubiti — ne le v hiši, v hlevu, ampak tudi krog in krog svojega posestva.

Naj omenim še nekaj o tičjeku, ki se guano

imenuje. To je blato tičev, ki živijo na otokih in primorji v Ameriki in je v tako velikih kupih naložen, kot da bi bili hribi. Trije otoki so bili, na kterih se je našlo 248 milijonov centov guana. Leta 1830. so ga v Evropo prvokrat pripeljali. Guano je rujava štupa. Umni kmetovavci trdijo, da en cent guana ravno toliko hasni kot 50 centov hlevskega gnoja. Guano se priporoča bolj za mokrotno zemljo; kmalu mine vendar njegova moč, in v tem oziru ravno nekteri grajajo njegovo ceno. Da je izvrsten, nam pričajo razne skušnje.

Dober gnoj so tudi kosti, ktere so bogate na fosforji. Še veči prid naredé kosti, če jih poparimo in parimo (dämpfen), ali pa če jim damo, da malo gnjiti začnó.

Tudi rudni (mineralski) gnoj nam dá dober gnoj. Vendar je v tem delu narave gnoj, ki je le v nekem oziru bogat redivnih delov, v drugem pa reven. Tako je gips dober gnoj za deteljo in za sočivje; opomnim pa, da smemo gipsati le v mokrem vremenu ali zjutraj, ko je rôsa. Nekteri umni kmetovavci trdijo, da sočivje, kteremu se gipsa, ima menj zrna in več slame. Al to ni še dognano.

Dober mineralski gnoj je tudi apno, ktero pomaga, da se rudinski deli hitreje razkrojijo; torej je apno le za debelo zemljo. Za zemljo toraj, ktera je ilovična, bogata železa, je apno izvrsten gnoj. Prevečkrat z apnom gnojiti, pa je slabo; dosti je, da isto njivo vsačih 12 let enkrat apnenimo.

Tudi pepél je dober gnoj; najboljši pepél je iz bukovega lesa.

Dober mineralski gnoj so tudi razne soli, ktere raznim rastlinam posebno hasnijo.

Zdaj še nekaj o mešanci (kompostu). Vsak umen kmetovavec lahko pomnoži kup gnojá. S čem pa? Odgovorim vam, da mnogo reči se nam ponuja, da bi jih djali na kup, kterega smo pripravili za kompost. Vse je dobro, tako: cestno blato, blato iz bazarjev, pepél, zemlja, plevél, kri, rogovi, sekret in sploh vsi zamečki. Kup naj ne bode viši kot 4 čevlje; vse razne reči naj bodejo dobro razdeljene; posebno se priporoča, da kup z gnojnico večkrat polijamo, da se vse spari, segnije in sprstení. Treba tudi, da se kup včasih premeče, tako v enem letu tri- ali štirikrat. V enem letu je tak gnoj goden in dober za travnike in njive.

Dragi kmetovavci! cenimo gnoj, ki je jedilo zemlji; dober gnoj je kruh. Torej čujmo in trudimo se, da bomo veliko gnoja napravili, da svoje njive in travnike dobro gnojimo in si pridelke množimo.

Naprej kmetijstvo!

(Konec.)

Da bi se tedaj tudi po tej poti v ipavski dolini blagostanje pospešilo, trudili so se nekteri previdni domoljubi na vso moč, da se je njih prošnja spolnila, in se nova cesta čez Rebrnice delati začela. Tudi načrt za novo cesto na Trst je že dodelan; al kdaj da se bode delati pričela, se še ne vé. Ko bode tedaj še na Trst nova cesta narejena, mogoče nam bode pridelke in izdelke svoje na vse štiri vetrove izvaževati in zanje marsikak belič več prejeti.

Dasiravno mi nobeden ni kos zanikati tega, je vendar pri nas še na kupe ljudi, kteri trdijo, da bodo sosebno nektore soseske veliko škodo trpele, ker ne bode več toliko priprege ali „firšpanja“ trebalo; res nova cesta čez Rebrnice je tako izvrstno izpeljana, da bode sčasoma par dobrih kónj in par volov lože 20 kvinčev vina do „Čuka“ izpeljalo, kakor poprej po stari cesti cela rajda voličev. Cesta je tako zložna, da menda na vsak seženj dolgosti spada 2—3 palce na-

vzdiga. Čuditi se sicer ni, da nekteri ljudje pojó lamentacijo, ker ne bode v Rebrnicah več tolikanj „firšpanja“ in „trinkelta“; kajti njih razum se še ni toliko razvil, da bi sprevideli, kolika sreča bode nova cesta za ipavsko dolino. Oni ne sprevidijo, kolikim nesrečam, kolikemu trpinčenju žival bodemo po novi cesti v okom prišli. Ne sprevidijo, da se je vsak kupec Rebrnic in zaorehovške ceste bolj kot pekla bal, in da zarad prepičlega popraševanja po blagu nam ni bilo mogoče vinskih pridelkov, kakor prav pod ceno prodajati; vinskega kupca pa je vendar kapljica dosti stala, predno jo je domú spravil. Ker je tedaj cesta že dovršena, nadjamo se Ipavci, da nas boste, dragi Gorenci in drugi naši vinotržci po novi cesti že o letošnji bendimi obiskovati pričeli in skozi celo leto po izvrstno kapljico v prekrasno ipavsko dolino hodili. Vince bo menda dobro; kajti dozda mu ni še vročina škodovala; zmiraj je še bilo za-nj ugodno vreme. Samo enkrat je nekoliko toča naletela in polju nekoliko škode napravila.

Ker nam je po novi cesti v Rebrnicah, in kadar bode tudi načrt za novo cesto na Trst djanski izpeljan, na vse vetrove trštvo odprto, potrudimo se, dragi Ipavci! da sosebno vinorejo na višo stopnjo povzdignemo. Zagotovljeni bodimo, da se more naša kapljica, ako je umno napravljena, z vsako vnanko meriti. Pomislite le besede barona Babota, ktere je pri neki priliki Dunajčenom izustil: „to vam je velika sreča, da Ipavci ne umejo še vina tako delati, kakor treba; ako bi oni tako z grozdom ravnali, kakor na pr. na Francozskem, presegalo bi njihovo vino vsa ali bi pa vsaj konkurirati moglo z vsakim.“ Ker je tedaj vinski pridelek naš glavni pridelek, moramo se potruditi, da v tem kmetijskem oddelku več storimo, kakor dozda. Posnemati moramo v tem tuje narode in videli bodemo, da ne bo naš trud zastonj. Bi li ne bilo dobro, da bi se iz bolj skušenih mož v ipavski dolini posebno društvo ustanovilo, ktero bi vsestransko za povzdigo vinoreje skrbelo? Pa tudi svilo- in sadjoreje se moramo resno poprijeti; obe bi nam gotovo tudi dokaj dohodkov donšali. Sadimo tedaj in sejmo murbova in druga žlahna drevesca. Ovčja reja, ktera je po nekterih soseskah, kjer imajo primerne pašnike za to, popolnoma opuščena, ne bi se imela v nemar puščati; kajti, če pomislimo, dajejo nam ovce mleka, masla, sira, volne, kožo, veliko in dobrega gnoja, ki je glavna reč pri kmetii. Vidite tedaj, v kolik lep denar bi se vse to dalo obrniti? Ne zabimo tedaj te krotke in pohlevne živalice! Ne puščajmo v nemar živinoreje, ako hočemo, da nam ne bodo njive in vinogradi hiral, namesto se boljšali.

Pot do blagostanja nam je odprta, da le ne zane-marjamo po nji hoditi. Delajmo tedaj, dokler je dan; pomagajmo si, in pomagal nam bode Bog!

Gospodarska skušnja.

* Jezerske rži — ktero so „Novice“ lani priporočale, sem tudi jez lanskó jesen 8 bokalov na poljanskem polji vsejal in 8 mernikov in pol prav čistega zrna pridelal; slama je bila 6 čevljev visoka, klasje po 6 palcev dolgo, mernik rži pa vaga 41 funtov. Če pomislimo, da jo je spomladanski mraz zeló trl in zato zrnje bolj redko bilo, je pač očitno, da jezerska rž tudi po tukajšnji skušnji zasluži hvalo, ki so jo ji „Novice“ dale; zato priporočujem to seme. P. Skalè.

Tako hvalo ji daje tudi g. oskrbnik vrta kmetijske družbe v Ljubljani. Vredništvo.

Dobrovoljni svéti o koléri.

Ker je po več krajih cesarstva se pokazala kolera z nalezljivimi lastnijami, tirja previdnost, se bolj kakor

sicer varovati vsakoršne bolezni, in če se kdo le malo slabega čuti, brez zamude pripravne pomoči se poslužiti.

Pokoj duhá, to je, ne strahú imeti, in zmérno, redno življenje, to je od nekda najbóljša in naturi najbolj primerna bramba zoper bolezni sploh, in je tudi zoper kolero. Posebno se je varovati prehlajenja in da se želodec ne pokvari; zavoljo tega se je, kar se prehlajenja tiče, v hladnih večerih, nočéh in jutrih ali o slabem vremenu dobro treba oblačiti. Dobro tekne, če trebuh opaseš z židano ruto ali flanelo. Na to morajo tisti posebno gledati, kteri so zavoljo opravi bolj od doma in imajo več priložnosti, se prehladiti. Ponoči naj vsakdo v zaprtem poslopji počiva, skozi ktero sapa ne vleče. Nevarno je polegati po travi. Kdor mora zjutraj zgodaj po svojih opravilih iti, naj kaj užije, česar je bil sicer vaje ali kaj drugega primerne, da tešče ne gré od doma. — Jedí in pijače morajo biti dobre, čez méro naj pa tudi dobrih nihče ne uživa. Nezrelo sadje je strup. Kakor slaba hrana že po malem užita škoduje, tako tudi dobra slabo tekne, če je čez méro. Kdor je sicer obilno obedovati vaje in misli, da mu to dobro tekne, bode naj zdaj previden in naj si rajši nekoliko prikrati.

V izberi jedil in pijače naj se vsak po svoji navadi ravná. Nikoli ne mešaj kisle jedi s sladko; mleka ne s kislim zeljem itd.; skrbno opuščaj take jedi, ki želodec napenjajo. Napák je, od navadnega življenja nagloma odstopiti in drugače živeti kakor poprej. Kakor je škodljivo, da kdo take jedi in pijače čez méro uživa, ktere drisko napravljajo, tako bi tudi bilo škodljivo, samo take uživati, ki život bolj zapirajo.

Če voda za pijačo ni prav dobra, in je kdo veliko pije, bo dobro, da jo z vinom nekoliko zmeša; delavci naj nekoliko vinskega jesiha ali pa dobrega žganja v njo kanejo. Kako škodljivo je, ako kdo čez navadno ali nezmérno močna vina ali žganje pije, menda ni treba opominjati.

Ker se bolezen rada v taci krajih vgnjezdi in delj časa ondi ostane, kjer ste nemarnost in nesnaga domá, kjer je zavoljo prebivanja preveč ljudi na enem kupu zrak spriden, kjer se gnjile reči parijo in vlažnost ter smrad delajo, zato je snažnost v vseh rečéh eden najboljših pomočkov, da se zabrani kolera. Čedite tedaj svoja stanovanlišča, glejte na sekrete in druge mlake, da vam ne zaležejo kolere!

Če kdo kaj nenavadnega v svojem počutji zapazi, kar ga opominja, da utegne bolezen dobiti, naj tega ne zanemarja in naj ne zamuja, dokler zdravnik ne pride, se bolj gorko odeti, manj jesti in piti, pokojin biti in se domačih reči posluževati, da tako bolezni v okom pride. Take domače reči so: meta, melisa, kamilice, kolikor s 5 prsti teh zelišč zagrabiš ali pa kakih 12 kamilčnih glavíc popari s pol maslicem vrele vode v pikricu, pa pokritega daj stati četrť ure, potem odcedi to dišečo vodo in jo toplo popij na enkrat. Če treba, ponavljaj to dvakrat ali trikrat na dan.

Najmanj se pa sme driska v nemar puščati, tudi če ni silna in nikakoršnih težav ne dela. Tudi zdravil brez zdravnikovega sveta zoper njo se ni posluževati.

Lahkovernim ljudém se ponujajo marsiktera zdravila, od kterih pravijo, da človeka varujejo vsakoršne bolezni. Če pameten človek prevdari, da zoper eno in isto bolezen se svetuje deset in še več zdravil, ki so si v svoji lastnosti ravno nasprotna, mora že sam lahko soditi, kako nevarno je, se posluževati taci različnih zdravil, ktera utegnejo pravi strup biti!

Bolezen prav ozdravljati morejo samó zdravniki, kteri bodo zaupanju, ki se jim daje, toliko lože in s toliko večim pridom zadostili, čem preje se pokličejo na pomoč.